

Lap: Nemzeti Ujság
Megjelenés: 1931. jún. 20.

Egy furcsa kastély furcsa gazdája...

A tizenötmillió értékű kiscelli kastély története, melyet a főváros köszönettel nem fogadhatott el

Szikár, idős ur. Beretvált arccal, kissé hajlott járással, 70 esztendőes lesz nemsokára, de az aggságnak a legcsekélyebb nyoma sem nehezedik vállára. Nyugodt, kimért, egyenes járásu és két országban gyökerezett vállaltainak minden szála még ma is az ő csontos, szegletes kezeiben fut össze.

Nagyon gazdag. A szónak abban a biztos értelmében, mikor már nem kell szuperlatívuszokban beszélni. Kastélyai a földkerekség valamennyi tájáról, a történelem valamennyi korszakából összehordott iparművészeti és képzőművészeti kincsekkel vannak agyonzsúfolva. Egy sápadt perzsa-művész csak azért öltötte be keserves éjszakák hosszú során egyetlen apró szőnyegbe a Korán legszebb mondásait, hogy a szőnyeg valamikor, évtizedek mulva ott nyugodhasson az ő borostyánal futtatott barokk-kastélyában egy dumintájú ágy előtt, melyben valamikor egy fejedelemasszony aludt.

Ő maga egyetlen szobában lakik. Egyetlen kis, egyszerűen mintázott falu szobában, mely csak éppen arra jó, hogy kényelmesen hajthassa le fejét esténként. Nem változtat a dolgon, hogy ez az egyetlen egyszerű szoba Budapest egyik legszebb, villának hívott kastélyában van a Mányoki-uton egy pazar nyolc holdas park közepén. Mindössze négy héttel ezelőtt, hetven munkás év után engedte meg magának gazdája azt a lukszust, hogy városi bérház-lakásából villa kastélyába költözzék. Cselédséget jóformán nem tart, napjában rendszerint csak kétszer étkezik, hajnali öt órakor kel, autója nincs, ha nagyon siet: taxiba ül, de szereti a tömegközlekedési eszközöket is: az autóbust, villamost, így él Budapest, nem Magyarország, sőt a volt Monarchia egyik leggazdagabb embere.

Schmidt Miksának hívják és neve az utóbbi időben azzal vált a tömegek előtt is ismertté, hogy a fővárosnak adományozta kiscelli kettőszobás kastélyát, a hozzátartozó százhusz holdas parkkal, a benne felhalmozott roppant mennyiségű műkincsel és a főváros nem fogadta el az ajándékot.

A művész-üzletember

A köztudatban úgy él, hogy osztrák. Pedig nem az: porosz. Nagyatya porosz ezredparancsnok volt és csak édesatyja telepedett meg Ausztriában, Bécsben, ahol megalapította a híres Friedrich Otto Schmidt céget.

A cég, mely mindent készített és szállított, ami csak egy pompás lakás számára szükséges: butorokat, szőnyegeket, képeket, porcellánokat, csillárokat, rövidesen ismert és elismert lett a Monarchiában. A gazdag, nagy, hatalmas, béke-monarchiában. Az igazi urak, a talpig gavallérok fényes, erős, büszke hazájában.

Max Schmidt már beleszületett az egyre tekintélyesebb cégbe és növekedése egybeesett a cég hatalmának, gyarapodásának növekedésével.

Az egészen természetes, hogy a fiatal Max a Sorbonne-on tanul, elsajátítja az összes nyugati nyelveket és nevelése legalább olyan mély és alapos, mint általában a széles látókörű és nagy vagyonnal rendelkező üzletemberek fiaié szokott lenni.

A tanulás azonban épen úgy nem csinál belőle egyoldalú szoba-tudóst, mintahogy az atyjától korán öröklött cég sem alakítja át mesteremberré, vagy egyszerű kereskedővé. Teljes lelkesedéssel citálja még ma is Horatiust s teljes lelkesedéssel markolja meg most, hetven esztendőes korában is üzleteinek gyepölőjét és mégsem tudós, mégsem üzletember ő. Nem tudós, akinek csak ismeretei és nem üz-

letember, akinek csak matematikai lelkesedése van.

Művész, aki egész életében ideálokért, elképzelésekért harcolt és sokszoros művész, aki az ideáljaihoz, elképzeléseikhez közelebb is jutott.

A porosz-osztrák magyar

Még a gyűrődés ott volt a nadrágján, mely Sorbonne padjaiban tört rá, mikor édesatyja meghalt és ő lett Középeurópa egyik legnagyobb cégének főnöke.

Hogy más fiatalember mit csinált volna az ő helyében a már akkor is tekintélyes vagyont birtokában, az most nem is olyan fontos.

Ő dolgozni kezdett.

Első dolga volt, az üzletátvétel első éveiben még, hogy áthozta cégének egyik felét Bécsből Budapestre. Addig is rengeteg magyar vásárlója volt, a magyar arisztokrácia addig is szívesen kereste fel rendeléseivel, de ő még jobban ki akarta mélyíteni ezt a kapcsolatot. És az átvétel jól bevált. A Lipót-körut 26. alatt levő gyártelep hamarosan szűknek bizonyult, át kellett költözni a Lipót-körut 1. és 2. számú házba, amely két ház a Margithid pesti hidfőjénél néz egymással farkasszemet. Ugyanekkor megvette Schmidt Miksa a Silogyártelepet, melyben hatalmas üzemet létesített.

De ami a költözésekben az üzlet terjedésénél minket, magyarokat sokkal jobban érdekelhet, az az a körülmény, hogy a hatalmas, nagy vagyonu porosz-osztrák gyáros eközben teljesen átforgalmazott — magyarrá.

Igen, magyar lett, bármennyire furcsán hangzik is ez egy olyan emberről, aki 32 éves magyarsága után is osztrák állampolgár és akinek kiejtésén 32 esztendei ittléte után is erősen érezni az idegen akcentust.

És mégis magyar lett.

A múlt század utolsó évében jött először Budapestre és idejövetele után azonnal lakóhelyévé tette a fővárost, melynek csodás szépségével még most sem, 32 év után sem tudott betelni. Harminckét esztendeje lakik itt és Bécsbe csak elutazik, ha az üzletvitel megkívánja, de amint lehet, egy-két napi Bécsben lét után már jön is vissza, haza. A magyar nyelvet nehezen tanulta meg, mint mindenki, aki felnőtt korában kezdi ezt a közelben oly rokontalan nyelvet, de például magyar ügyvédjének, Gleichmann Lajosnak egyetlen sort sem szabad hozzá németül intéznie és ha referál neki, akkor is magyarul kell beszélnie.

A kolostor-kaszárnya-kastély

A legzárkózottabb életet éli és éppen ezért senki sem láthatott bele terveibe, mikor 1909-ben megvásárolta a Kiscelli-uti kastélyt. Senki sem tudta, mit akar vele.

A XVIII. század végén, mikor a mai Óbuda egész területe még a vásonkeői Zichy gróf család birtoka volt, építette a kegyes Zichy-család a kiscelli kastélyt tiszta Mária Terézia-korbeli barokkstilusban, a trinitárius barátok számára. A barátok azonban nem sokáig lakhattak benne, II. József rendelete őket is kikergette az országból. A kolostor-kastély a mellé épített templommal együtt a katonai kincstáré lett. Laktanya volt ezután hosszú ideig a kolostor, aztán katonai kórház, míg az utóbbi években teljesen üresen állt már, annyira rossz karban volt és nehezen megközelíthető helyen, hogy a kincstár nem akart restaurálására egyetlen fillért sem áldozni.

Ekkor jött Schmidt Miksa. Megvette az öreg kolostort és rendezte át, mikor az igyeke-

zett lassan összevásárolni az egész környéket a kastély környékére tervezett park számára. Óriási munka volt a restaurálás, de évek kitartó munkájával sikerült és sikerült a park magját is megvetni egy tekintélyes kiterjedésű telekmennyiséggel. Csak közvetlen a kastély körül 106.000 négyszögöl terület húzódik egy tagban, míg feljebb még vannak telkek, melyek hozzátartoznak.

Az emberek, akik Schmidt Miksa körül éltek, nem értették, hogy miért tölti főnökük minden szabad idejét az öreg, hatalmas kastélyban, mely előtt nagy társzekerek állnak meg időnként és mely köré lassan parkot, vadregényes sziklafeljárót, szerpentinutat, pazar szép vidéket varázsolt.

Az új bécsi országot a Hármashatárhegyen át!

Muzeumot létesített Schmidt Miksa a kiscelli kastélyban. Muzeumot, melybe hangya türelemmel hordta össze a felbecsülhetetlen értékű műkincseket. Valamennyi szép darabot, ami kezébe került, megszerzett, nem sajnált érte árt, fáradságot és idehordott mindent, ebbe a kastélyba.

De hogy mi volt a célja ezzel a muzeummal a magányos, családtalan, az életben egyedül járó embernek, az csak ezelőtt három évvel derült ki.

Akkor, amikor az egész épületkomplexumot, a kastélyt, a hozzátartozó öt kisebb villát, a körülfekvő százhatároz négyyszögöl és feljebb fekvő huszonöt holdnyi területet, a bent lévő műtárgyakat, mind-mind a fővárosnak adományozta.

Ezzel akarta meghálálni a fővárosnak mindazt a sok szépet, kellemeset, melyet neki, az idegenből jöttnek nyújtott.

Minden kikötése az volt csak hogy azt a kb. husz holdnyi területet, mely a kastélypark és azt a sok szépet, kellemeset, melyet neki, az parkja közé ékelődik, a főváros szerezze meg, hogy ezáltal a Bécsi-uttól a Hármashatárhegyig egyetlen óriáspark létesüljön, mely örök időkre levegővel látná el a környéket. Amivel még egy különös célja is volt.

A Bécsi-uttól a Kiscelli kastélyig, a jelenleg meglévő parkon keresztül már megépítette

Házhelyet

csak

ÉRDEN

a Tisztviselőtelepen

vásároljunk, mert ott

36 havi részletre

□-ölenként
már 3.— pengőtől kaphatók

Téhermentes
Azonnal átírhatók.

Olcsó megélhetés.

Nem talajvizes, nem köves, hanem prima kertiföld. Közvetlenül a vasutálló mellett

Irodák:

Budapest, I., Budafoki-ut 17. szám, a Műgyetem mellett.
Érd megálló mellett.

Ingyen autóbuszjárat
minden vasár- és ünnepnap
délelőtt 10 órakor.
Budafoki-ut 17-től

Schmidt Miksa azt a szerpentint, melynek folytatása lehetne az új bécsi országut. Pilis-vörösvárnál térne el a mostani országuttól az új ut és a Hármashatárhegyen keresztül vezetne Budapestre, mely így szépségben veteledhetne a Semmering szerpentinjeivel.

A visszautasított tizenötmillió ajándék

Egy egészen durva számítás Schmidt Miksa ajánlatáról: a kastélyért, annak rendbehozataláért, a körül fekvő telkekért 1909 óta kifizetett összeg 5,950.000 pengő, a műgyűjteményért kifizetett összeg kb. 9,000.000 pengő, összesen 14,950.000 pengő.

Ez a tizenötmillió vagyont kínálta fel Schmidt a fővárosnak.

Főváros urai természetesen nagy örömmel fogadták az ajánlatot és azonnal tárgyalni kezdtek a környéken birtokos kilencven telektulajdonossal, akiké kisebb-nagyobb parcellákban a husz hold. A tárgyalásoknak az lett az eredménye, hogy a parcellatulajdonosok *nyolcvan, száz, százhusz pengőt kértek olyan ingatlanokért, melyek mellett közvetlenül hét-nyolc pengős áron cseréltek gazdát a telkek.* A telektulajdonosok ugyanis vérszemet kaptak Schmidt kikötésétől és máról-holnapra akartak milliomosok lenni.

Ilyenformán a fővárosnak súlyos millióiba került volna az ingyen ajándék.

Súlyos millióiba, nem levő milliókba, melyeknek előteremtése most ilyen célra egyenlő a lehetetlenséggel.

Ilyen körülmények között nem maradt más hátra, mint *fájó szívvel bár, de lemondani az ajándékról, vagy az ajándékozási szerződés megváltoztatását kérni.*

Mégis lesz a fővárosnak Attila parkja?

... Itt aztán egyelőre vége is szakad a történetnek.

A szép álmot, melyet ez az érdekes ember egy egész életen keresztül álmódott, úgy látzik, szét is foszlott.

A látszat ez.

Mert Schmidt Miksa válasza a polgármester levelére, a tanács határozatára az, hogy, sajnos, akkor tekintse úgy a város, mintha fel sem ajánlotta volna a roppant értékű ajándékot. A közbeékelte husz holddal az egész terv csak önmagának torzója, csonk, félbenmaradt.

Ez azonban csak a látszat.

Mert vannak, akik másként tudják a dolgokat. Azt mondják hogy ez a szikár, hetvenesztendős, de töretlen energiájú ember, aki még most is klasszikusok zongorázásával kezdi a napját, aki a maga gögös egyszerűségében „Tapezierer Schmidt“-nek, Schmidt kárpitósnaak jelenti be magát, ha mágnásházakhoz megy, ez a furcsa ellentét-ember új terveket forgat fejében. Hátralevő életében — azt mondják — szívós akaraterével, melynek eddig minden sikerült, meg akarja szerezni, saját erejéből a tervébe tala-kodott husz holdat és ha ez sikerül, akkor, előkelő és hüvös gesztussal adja majd át önmaga szántából az önmaga építette nagyszerű Attila-parkot a fővárosnak.

Ezt mondják.

Hogy így van-e, azt senki sem tudja.

A kiscelli kastéllyal szemben, a Margitsziget felső végénél nemsokára belekezdenek az új hid építésébe, mely egy esapásra el fogja törülni a föld színéről Óbuda meglapult, ijedt kis viskóit, a kastély körül most az erős, ingerlő szagu bodza illatozik és egy hetvenéves, szikár öregur minden délelőtt kint álmódik az el nem fogadott mükincsei között.

Matolcsy Andor